

Koulutus- ja yhteistyötoimenpiteiden tuloksellisuus ja vaikuttavuus sekä innovoinnin edistyminen maaseutuohjelmassa (MAINIO)

10.10.2019

Timo Hirvonen

Toimeksianto ja toteutus

1. Innovaatiot läpileikkaavana tavoitteena
2. Koulutus- ja tiedonvälityshankkeiden tulokset ja vaikutukset
3. Yhteistyöhankkeiden tulokset ja vaikutukset
4. Suomen metsäkeskuksen hanketoiminnan arviointi
5. EIP-toiminnan arviointi

Aineistot

- Ruokaviraston data (Hyrrä)
 - M01 ja M16: hanketiedot ja indikaattorit
- Ohjelma-asiakirjat ja muut dokumentit
 - Arvioinnin ohjeistus (EU-taso, kansallinen)
 - ELY-vuosiraportit, ohjelman vuosikertomukset
 - Alueelliset suunnitelmat, Leader-strategiat
 - Arvioinnit (neuvonta, ympäristö, Leader, maaseutuverkosto, ennakkoarviointi...)
- Kyselyt (4 kpl)
 - hanketoteuttajat (80 + 91 vastausta)
 - kohderyhmään kuuluvat (205 + 90)
- Haastattelut (> 50 kpl)

Innovaatiot maaseutuohjelmassa

- **Ei tavoite, vaan väline**

- Edistetään niitä teknologisia, institutionaalisia ja sosiaalisia innovaatioita, jotka tuottavat ratkaisuja maaseutualueita koskeviin kehittämiskysymyksiin
- Esim. yritystoiminta on tuotekehityksen tai uuden tuotantomenetelmän seurauksena entistä kannattavampaa, ympäristöystävällisempää tai sosiaalisesti hyväksytympää
- Keskeistä hyödyntäminen (käyttöön otto, markkinoille saattaminen)

- **Toteutustavat**

- Uusien ideoiden tunnistaminen ja niiden hyödyntäminen (esim. yritystukien kohdistaminen ”keksintöihin”)
- Innovaatiovalmiuksien parantaminen (esim. viljelijöiden osaamisen parantaminen)
- Institutionaalisen ja poliittisen ympäristön kohentaminen (esim. elintarvikeketjun kannattavuus ja kilpailukyky)

- **Toimenpiteinä korostuvat koulutus (M01), yhteistyö (M16) ja neuvonta (M02)**

- **Innovaatiot ja innovatiivisuus läpileikkaavana periaatteena**

- Innovaatiot/innovatiivisuus lisäävät useiden maaseutuohjelman toimenpiteiden vaikuttavuutta
- Esim. investointituki: uudisrakentamisen yhteydessä otetaan käyttöön uutta teknologiaa ja uusia tuotantotapoja

Koulutus- ja yhteistyöhankkeet (v. 2018 lopussa)

TP	AlaTP	Hankkeiden lkm	Julkinen tuki yhteensä
M01	1.1 Ammatillinen koulutus ja tietojen hankkiminen	120	
	1.2 Tiedonvälitys ja esittelytoimet	237	
	Yhteensä	357	72 M€
M16	16.1 Maaseudun innovaatioryhmät, EIP	8	
	16.2 Uusien tuotteiden ja menetelmien kehittäminen	137	
	16.3 Mikroyritysten yhteistyö	169	
	16.4 Elintarvikkeiden lyhyet toimitusketjut	20	
	16.5 Energian säästöä ja ympäristön tilaa parantavat menetelmät	34	
	16.6 Biomassan tuotanto- ja jakeluketjut	28	
	16.9 Hyvinvointimaatilojen kehittäminen	4	
	16.10 Muut yhteistyöhankkeet	257	
	Yhteensä	657	107 M€

Arvioinnin päähuomiot (1)

- **Maaseutuohjelma ei ole innovaatio-ohjelma**

- Innovaatiotoiminta: tutkimuksen ja kehitystoiminnan (t&k) muodostama 2-vaiheinen prosessi
- Ohjelmallisuus viittaa koko t&k-prosessin kattavaan systemaattiseen kehittämisketjuun
- Maaseutuohjelman toimenpiteet kohdistuvat vain t&k-prosessin kehittämisvaiheeseen

- **Maaseutuohjelman lähestymistapa on käytäntölähtöinen**

- Innovaatioita voidaan edistää kahdella päämekanismilla:
 1. Tiede- ja teknologialähtöisesti (STI, Science-Technology-Innovation)
 2. Käytäntölähtöisesti (DUI, Doing-Using-Interacting)
- Pitäisikö tiede- ja teknologialähtöistä innovaatiotoimintaa edistää maaseutuohjelman toimenpiteillä nykyistä enemmän?

- **Käytäntölähtöisyys hyötyisi monialaisuudesta ja -tieteisyydestä sekä rajapinnoista**

- Hanketoimijoiden joukko harvalukuinen ja vakiintunut (hankkeet ”peruskauraa”)
- Esim. Metsäkeskus: hanketoiminta korkeatasoista, mutta onko niissä uutuusarvoa?

Arvioinnin päähuomiot (2)

- **Osaamisen lisääminen vaikuttavuuden keskiössä**
 - Maaseutuohjelmassa innovaatioiden edistäminen (koulutus- ja tiedonvälityshankkeet, yhteistyöhankkeet, neuvonta) kohdistuvat tiedon ja osaamisen siirtoon
 - Tulokset hyviä = osaaminen noussut
- **Miltä osin vetäjien ja osallistuneiden käsitykset poikkeavat eniten toisistaan?**
 - Uudet toimintatavat
 - Uudet tuotteet ja palvelut markkinoille

Arvioinnin päähuomiot (3)

- **Uusien tuotteiden ja palvelujen kehittäminen taka-alalla**

- Mikä mekanismi johtaa osaamisesta uudistumiseen (tuotteet ja palvelut, toimialarakenne)?
- Indikaattorit:
 - Hankkeissa luotujen uusien palvelujen / tuotteiden määrä jäänyt vähäiseksi
- Vertailu EAKR-toimintaan / Kyselyt hankkeissa mukana olleille yrityksille:
 - Onko hanke vaikuttanut uusien tuotteiden / palvelujen syntymiseen?
 - Väitteestä samaa tai lähes samaa mieltä: **EAKR / Toimintalinja 2: 57%**, **Maaseutuohjelma / M16: 37%**
- T&k-hakuisia ja -kykyisiä yrityksiä on maaseudulla vähän tai ne hakeutuvat EAKR-hankkeisiin

- **Maaseudun innovaatiotoimintaa ja yrityksiä ohjautuu EAKR-rahoituksen piiriin**

- Älykäs erikoistuminen (EAKR/TL2) hoitaa innovaatioasiat
- Osoittaa, että ohjelmien välinen työnjako toimii
- Onko haittavaikutuksia?
- Missä määrin tietoinen valinta?

Arvioinnin päähuomiot (4)

- **Tukitasot suuntaavat toimijoiden mielenkiintoa**

- Koulutushankkeita haettu odotettua vähemmän
 - Vaikeudet koota yksityistä rahoitusta, toteutetaan mieluummin 100 % tuen tiedonvälityshankkeita
 - Yhteistyötoimenpiteen aktivointihankkeet järjestäneet koulutusta korvaavia työpajoja ja pienryhmiä
- Yhteistyö: puolet hankkeista/rahoituksesta 100 % tuen koordinointi- ja aktivointihankkeita
 - Voidaanko alatoimenpiteiden ja tukitasojen lukumäärää vähentää?
 - Miten yhteistyötoimenpide ja yritystuet lomittuvat, yhteistarkastelun tarve?

- **Hankkeiden kohderyhmien määrittäminen tärkeää**

- Merkitys tiedostetaan hanketoimijoiden keskuudessa lisääntyvästi
- Esim. koulutushankkeet: yleiskoulutus vähentynyt, täsmäkoulutuksesta hyviä kokemuksia
- Tarkkarajaisia kehittämistoimia on helppo markkinoida, motivoi vaikeasti tavoitettavia kohderyhmiä hanketoiminnan piiriin
- Ideaalitilanteessa koulutus tai hankkeen muu toiminta
 - kytkeytyy osaksi laajempaa kehittämiskokonaisuutta
 - lomittuu saumattomasti hankkeeseen osallistuvien omaan kehittämistoimintaan

Arvioinnin päähuomiot (5)

- **Yritysryhmähankkeiden kokoaminen haastavaa**

- Aktivointihankkeita toteutettu paljon, mutta polku ei aina johda yritysryhmiin
- Kokoaminen vaatii aktiivisuutta toteuttajatahoilta – henkilökohtainen yhteydenotto
- Vetäjistä puute, työmäärä ja korvaustaso ei tasapainossa
- Osallistuvien yritysten kehittämistarpeiden oltava samankaltaiset = yhteistyön lisäarvo
- Tarpeet muuttuvat, joten rahoituspäätökset ja yritysryhmä saatava liikkeelle nopeasti
- Yksityisrahoituksen kokoaminen usein haastavaa
- Parhaimmillaan yhteistä kehittämistyötä kohtuuhinnalla – apuna muiden kokemukset ja uudet näkökulmat
- Osallistujat voineet vaikuttaa hankkeen sisältöön, myös osallistujien tarpeisiin vastattu
- Hankkeiden päättymisen jälkeen yhteistyöverkostot haihtuvat
- Hyödyt vain pientä yritysjoukkoa koskeva

Arvioinnin päähuomiot (6)

- **Hyvien koulutus- ja yhteistyöhankkeiden piirteet tuttuja**

- Hankkeen huolellinen valmistelu
- Osallistujien motivaatio ja hankevetäjien osaaminen
- Osallistujien verkottuminen/yhteistyö ja sitoutuminen
- Kehittämislle asetettujen tavoitteiden realistisuus
- Tiedottaminen hankkeen toiminnasta ja tuloksista julkisesti
- Viestintä kehittynyt takavuosista
 - Hyödynnetään useita kanavia ja välineitä
 - Suunnitelmallista, laadukasta ja määrällisesti riittävää
 - Yritysryhmien viestintä (ymmärrettävästi) vähäistä
 - Silti perusteltua vaatia hankkeilta viestintäsuunnitelma hakuvaiheessa

- **Poimintoja onnistumisista**

- Benchmarking-pienryhmäkokoontumisiin perustuva toimintatapa
- Verkkotallenteet yhteisistä koulutuksista
- Puolipäiväiset yrityskohtaiset konsultointipäivät
- Vienninedistämishankkeessa käytetty maatutkimus

Arvioinnin päähuomiot (7)

- **EIP-hankkeet (innovaatioryhmät) alkuvaiheissaan**
 - Strategiana ”vähän, mutta isoja”
 - Viestintä tärkeää, riittääkö se tulosten levittämiseen ja käytäntöön saattamiseen?
- **Hankkeiden tukiehdot ja raportointivaatimukset selkeitä, hankkeiden seuranta pääosin tarkoituksenmukaista**
 - Hanke- ja ohjelmatoimijoiden osaaminen kehittynyt korkeatasoiseksi
- **Hyrrän tiedot: mitä tietoja kerätään ja miksi?**
 - Kohdealoja koskeva luokittelu ei tunnista innovaatioulottuvuutta
 - Esim. Länsi-Suomen hankkeet kohdealan mukaan (N=2 845, 2/2019)
 - 6B: 62 % hankkeista
 - 6A: 29 % hankkeista
 - 1 A-C: 0 % hankkeista

Arvioinnin päähuomiot (8)

- **Arviointitiedon hyödyntäminen**
 - Selkokielineen tarjouspyyntö => selväjäärkinen työsuunnitelma
 - Ovatko arviointikysymykset hyviä?
 - Miten muita ohjelmia arvioidaan? Voiko niistä oppia?